

90. Ut episcopus duos solidos tantum accipiat : neque tertiam partem de oblationibus quarat : et ut clerici non exactentur more servili.

91. Ut vallematia et turpia cantica prohibeantur.

92. Presbyterorum et diaconorum ordinationes certis celebrari debere temporibus.

MONITUM DE EXCERPTIS SUBSEQUENTIBUS.

Cum pleraque ecclesiasticæ disciplinæ monumenta jam excusa essent, a viro doctissimo D. Feronio canonico Carnotensi et socio Sorbonico accepti Pœnitentiale Joannis de Deo. Quare quæ ex eo decerpimus extra locum suum velut appendice hic reponere necesse fuit. Licet hic auctor doctor decretorum nunquam supra decretum sapiat, tamen ea quæ in corpore Decretalium et Decretorum sparsa sunt ita apte ad suum Pœnitentiale absolvendum disponit, ut multis videri debeat utile. Singulares aliquot complectitur opiniones : exempli gratia, cum sic loquitur in capite de pœnitentia et confessione papæ : « Quæritur cui debeat confiteri, et videtur quod nulli nisi Deo, ut faciunt Græci : ut probatur de Pœnitentia dist. 1, c. ult. » Similes accommodationes in isto Pœnitentiali leguntur. Ad usum studii Bononiensis, ad utilitatem totius Ecclesiæ, et ad honorem Dei Ecclesiæque Romanæ atque ejus venerabilis præsulis Innocentii IV compositum est, quemadmodum initio libri his verbis declaratur : « Ad honorem summæ Trinitatis, et individuæ unitatis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et beatæ Virginis, et omnium ange-

lorum, et omnium sanctorum, et præcipue beati Vincentii, et ad honorem et nomen venerabilium Patrum episcopi et capituli urbis Bononiensis, et ad utilitatem universi studii, et ad honorem Romanæ Ecclesiæ, et ejus venerabilis præsulis Innocentii IV. » Privatim vero suum opus Joannes de Deo episcopo et capitulo Bononiensi dedicat. Sic enim incipit præfatio : « Venerabili Patri ac domino a divina Providentia urbis Bononiensis episcopo, et venerabilibus viris decano, archidiacono, cantori, thesaurario, et magistro scholarum, et universo capitulo ejusdem, magister Joannes de Deo doctor decretorum canonicus eorundem et servus ipsorum providentiæ, salutem in eo qui est omnium vera salus cum reverentia tam debita, quam devota, etc. » Primum disserit generatim de vitiis cujuscunque status et confessione : deinde speciatim et maxime de pœnitentia et confessione prælatorum, ut summi pontificis, cardinalium, etc. Pluribus omissis, ea quæ in hoc Pœnitentiali præcipua sunt, selegimus, et quibus capitula Theodori de pœnitentia exponuntur.

EXCERPTA

EX

PŒNITENTIALI MAGISTRI JOANNIS DE DEO, DOCTORIS DECRETORUM.

De confessione infirmorum et eorum pœnitentia.

(Ex lib. 1, cap. 1.)

Sic tene quod subtiliter et astute debes ab infirmis inquirere qualiter se habuerunt in sua sanitate, dicendo eis sic : Fili, confitere quod homines sumus, et sine peccato esse non possumus : nam si confessus fueris et contritus, et proposueris non peccare, Deus sine dubio tibi remittet culpam et ego te absolvam a pœna, si te totum commiseris in iudicio meo vel alterius sacerdotis. Quod autem verum sit, probatur his verbis, etc. : *In quacunque hora peccator ingemuerit et conversus fuerit, peccatorum suorum non recordabor amplius.* Si autem nolueris confiteri in hac vita, consistebis in alia invitus in conspectu omnium angelorum, amicorum et inimicorum, et condemnaberis in perpetuum, etc. Quod vero sacerdotes possint relaxare pœnam a vere contritis, probatur ; quia dicitur quod vicarii sunt sacerdotes Jesu Christi, et habent claves regni cælorum, et absolvunt ante diem iudicii. Si autem aliquis non vere contritus est, sacerdotes eum non possunt absolvere, quia cum culpa remissa non est, pœna demi non potest, etc.

Quid facit sacerdos, postquam audiverit pœnitentiam infirmi.

(Ex cap. 2.)

Postquam autem sciveris confessionem infirmi,

C non debes ei pœnitentiam injungere, sed tantum innotescere, dicendo sic : Si tu esses sanus, tot annis deberes pœnitere ; sed quia tu es infirmus, non impono tibi pœnitentiam ; injungo tibi, quod si mortuus fueris, facias dari pro hac pœnitentia tantum : et ego absolve te auctoritate Domini Dei nostri Jesu Christi, et beati Petri apostoli, et officii nostri. Item injungo tibi quod quamprimo fueris sanus, antequam divertas ad alia servitia, venias ad me vel ad alium sacerdotem, et confitearis iterum similiter, et devote recipias pœnitentiam quæ injuncta tibi fuerat, etc.

De confessione sani et de pœnitentia sibi imponenda.

(Ex cap. 3.)

Si autem fuerit sanus qui tibi constitetur, prævideas utrum sit liber vel servus. Si est servus, inquiras utrum peccavit timore domini vel spontanea voluntate. Si autem peccaverit timore domini, licet vi ei obedire non licuisset contra Deum, tamen mitius erit servus puniendus, etc. Si autem servus peccaverit spontanea voluntate sine culpa domini sui, in eo casu servus acrius est puniendus in corpore, etc. ; habito tamen respectu de itinere peregrinationis, ne imponatur servo, in quo dominus damnificetur propter absentiam servi, etc. Si autem erit liber, fortius debet puniri, si spontanea voluntate peccavit. Nam totam pœnitentiam impositam a canone sustinere debet, si possit fieri, etc.

ad calumniam trahere : cum omnia alia tam evidentissima Apostoli præcepta, quæ de vita sacerdotum narrat, nemo custodiat. Qui dixit, *unius uxoris virum*, ipse mandavit eum esse irreprehensibilem, et cætera quæ sequuntur : et ad omnia claudimus oculos, et

^a Tot parengis ubique turget hæc epistola in ed. ut necesse sit dicere : *Quorsum ista ?* Et post longum sermonem : *Dies me deficiet, si cuncta*, etc. Et infra : *Antequam dictandi finem faciam, jam enim intelligo*

A solas videmus uxores. Itaque cum quis nobis opposuerit uxorem ante baptismum, nos ab eo requiramus omnia quæ post baptismum præcepta sunt. Prætereunt quod non licet, et obijciunt quod concessum est ^a.

mensuram me excedere epistolæ. Quæ omnia longe absunt a coll. cod. Her. antiquissima ; cum a proposito hæc sint prorsus aliena, etsi ab ipsius stylo non omnino abhorreant.

INDEX OMNIUM CAPITUM COLLECTIONIS CODICIS HEROVALLIANI,

Ex quo licet perspicere quænam a nobis prætermissa sunt.

1. De fide catholica et symbolo.
 2. De Scriptura canonica.
 3. Sententia papæ Leonis de apocrypha scriptura.
 4. Decretalis de recipiendis et non recipiendis libris.
 5. Ut per singulos annos synodus bis fiat : et qualiter denuntiatur.
 6. Quales ad sacros ordines venire non possunt.
 7. Quales vel qualiter ad sacros ordines accedant et ubi ordinentur.
 8. Ne in una civitate duo sint episcopi, et de vicariis episcoporum.
 9. De ordinando episcopo intra tres menses.
 10. De ordinatis episcopis, nec receptis.
 11. De episcopo invito ordinato.
 12. Quod non oporteat absolute ordinare quemquam.
 13. De servo aut libertino ordinato.
 14. De presbyteris, qui diversis ecclesiis ministrant : et quod non licet clericum quemquam in duas civitates ministrare : nec abbati plura monasteria habere.
 15. Ut de uno loco ad alium non transeat episcopus, vel clericus sine jussione episcopi.
 16. De peregrinis episcopis et clericis sen ad comitatum pergentibus.
 17. De formatis peregrinorum, et clericis sine litteris ambulantiibus.
 18. Qualiter vel pro quibus culpis quisque degradetur.
 19. De expulso ab ecclesia, et de excommunicato vel damnato ab officio.
 20. De ordine ecclesiastico et officio missæ.
 21. De reliquiis sanctorum et oratoriis.
 22. Altaria non sacrandæ nisi lapidea.
 23. De baptismo.
 24. De iterato baptismo.
 25. De confirmatione : et prandia in ecclesia non fieri : et quod die Dominico genu non flectatur.
 26. De Pascha et die Dominico, et reliquis festivitatiibus.
 27. De jejuniis quadragesimæ, vel Letania.
 28. Ut festi dies in civitatibus aut in vicis publicis celebrentur.
 29. De hoc quod offertur ad altare, vel quod offertur ad domum sacerdotis : et de oblatione.
 30. De communione : et ut populus missas perspiciat.
 31. De prædicatione.
 32. De hospitalitate.
 33. De decimis.
 34. De viduis, pupillis, et pauperibus, infirmis, et carcerariis, et de leprosis.
 35. Qualiter res ecclesiæ episcopus dispenset vel regat : et de his quæ in altari dantur : et de basilicis parochias.
 36. De rebus quas sacerdos suis clericis dedit.
 37. De rebus quæ ecclesiis dantur.
 38. De rebus ecclesiæ abstractis et contradictis.
 39. De causantibus, et iudiciis.
 40. De episcopo vel clericis accusatis et accusatoribus eorum.
 41. De clericis usurariis, et ebriosis, et fidejussoribus : carmina vel cantica turpia, et alia plura his similia secantibus.
 42. Ut clerici non negligant officium suum : et non sint contumaces et conductores : et a secularibus abstineant.
 43. Ut non habitet clericus cum extraneis mulieribus : et de relicta sacerdotis.
 44. De episcopis, et ordinibus, vel regulis clericorum, et vestibus eorum : et cætera quamplura.

B 45. De venationibus et hospitalitate.
 46. Ut peccantes fideles non liceat passim verberari.
 47. De parochiis et oratoriis construendis.
 48. De natalitiis martyrum.
 49. De fictis martyribus, et locis quæ inaniter venerantur.
 50. De sortibus et auguriis.
 51. De clericis, monachis, vel abbatibus.
 52. De Deo sacratis puellis, et monasteriis eorum.
 53. De raptis.
 54. De incestis et adulteris, et qui uxores suas dimittunt.
 55. De revertentibus ad sæculum post depositam militiæ cingulum : et de his qui post baptismum administraverunt.
 56. De falsariis, et perjuris, et homicidis : et de captivitate et discordia.
 57. De expositis.
 58. De libertis qui ad ecclesiam confugiunt.
 59. De judeis.
 60. De clericis qui carne abstinent.
 61. De hæreticis et gentilibus.
 62. De catechumenis.
 63. De conjurationibus.
 64. De energumenis.
 65. De Chrisnate.
 66. De exsequiis mortuorum, et sepulcris : et sepulchra super corpora ponantur.
 67. De lectione ad mensam.
 68. De lapsis et poenitentibus.
 69. De his qui contra canones faciunt.
 70. De episcopis, qui hos supradictos canones subfirmaverunt.
 71. Canones sancti Gregorii papæ, capitula xii.
 72. Item ejusdem sancti Gregorii papæ capitula vii.
 73. Item ejusdem capitula xiv.
 74. Epistola ejusdem sancti Gregorii papæ ad Ethenam episcopum.
 75. Item ejusdem epistolæ ad Brunichildem reginam pro hæresi Simoniacæ destruenda.
 76. De mulieribus quæ laneficia exercent.
 77. De his qui sibi mortem inferunt quacunque negligentia.
 78. De his qui sacramento se obligant, ne ad pacem redeant.
 79. Si oblationes dissidentium fratrum non recipiantur.
 80. De his qui intrantes ecclesiam per nimiam luxuriam suam sacramento se abstinent.
 81. De non permitiendo imperare laicos religiosis.
 82. De poenitentibus transgressoribus.
 83. Ut poenitentes ab aliis episcopis vel presbyteris non recipiantur : nec alibi communicent, nisi in ipsis locis ubi fuerint exclusi.
 84. Ut nullus episcopus vel infra positus die Dominico causas audire presumat.
 85. Ut episcopus nullius causam audiat absque præsentia clericorum suorum.
 86. Ut episcopus nullum ad episcopatum per se constituat promovendum.
 87. Si quis potentum quemlibet exspoliaverit et admodum episcopo non reddiderit, excommunicetur.
 88. De tricenali præscriptione, ut post triginta annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus excludit.
 89. Ut episcopus ambulet per dioccesim suam.

90. Ut episcopus duos solidos tantum accipiat: neque tertiam partem de oblationibus quarat: et ut clerici non exactentur more servili.

91. Ut vallematia et turpia cantica profibeantur.
92. Presbyterorum et diaconorum ordinationes certis celebrari debere temporibus.

MONITUM DE EXCERPTIS SUBSEQUENTIBUS.

Cum pleraque ecclesiasticæ disciplinæ monumenta jam excusa essent, a viro doctissimo D. Feronio canonico Carnotensi et socio Sorbonico accepti Pœnitentiale Joannis de Deo. Quare quæ ex eo decerpimus extra locum suum velut appendice hic reponere necesse fuit. Licet hic auctor doctor decretorum nunquam supra decretum sapiat, tamen ea quæ in corpore Decretalium et Decretorum sparsa sunt ita apte ad suum Pœnitentiale absolvendum disponit, ut multis videri debeat utile. Singulares aliquot complectitur opiniones: exempli gratia, cum sic loquitur in capite de pœnitentia et confessione papæ: « Quæritur cui debeat confiteri, et videtur quod nulli nisi Deo, ut faciunt Græci: ut probatur de Pœnitentia dist. 1, c. ult. » Similes accommodationes in isto Pœnitentiali leguntur. Ad usum studii Bononiensis, ad utilitatem totius Ecclesiæ, et ad honorem Dei Ecclesiæque Romanæ atque ejus venerabilis præsulis Innocentii IV compositum est, quemadmodum initio libri his verbis declaratur: « Ad honorem summæ Trinitatis, et individuæ unitatis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et beatæ Virginis, et omnium ange-

lorum, et omnium sanctorum, et præcipue beati Vincentii, et ad honorem et nomen venerabilium Patrum episcopi et capituli urbis Bononiensis, et ad utilitatem universi studii, et ad honorem Romanæ Ecclesiæ, et ejus venerabilis præsulis Innocentii IV. » Privatim vero suum opus Joannes de Deo episcopo et capitulo Bononiensi dedicat. Sic enim incipit præfatio: « Venerabili Patri ac domino a divina Providentia urbis Bononiensis episcopo, et venerabilibus viris decano, archidiacono, cantori, thesaurario, et magistro scholarum, et universo capitulo ejusdem, magister Joannes de Deo doctor decretorum canonicus eorundem et servus ipsorum providentiæ, salutem in eo qui est omnium vera salus cum reverentia tam debita, quam devota, etc. » Primum disserit generatim de vitis cujuscunque status et confessione: deinde speciatim et maxime de pœnitentia et confessione prælatorum, ut summi pontificis, cardinalium, etc. Pluribus omissis, ea quæ in hoc Pœnitentiali præcipua sunt, selegimus, et quibus capitula Theodori de pœnitentia exponuntur.

EXCERPTA

EX

PŒNITENTIALI MAGISTRI JOANNIS DE DEO, DOCTORIS DECRETORUM.

De confessione infirmorum et eorum pœnitentia.

(Ex lib. 1, cap. 1.)

Sic tene quod subtiliter et astute debes ab infirmis inquirere qualiter se habuerunt in sua sanitate, dicendo eis sic: Fili, confitere quod homines sumus, et sine peccato esse non possumus: nam si confessus fueris et contritus, et proposueris non peccare, Deus sine dubio tibi remittet culpam et ego te absolvam a pœna, si te totum commiseris in judicio meo vel alterius sacerdotis. Quod autem verum sit, probatur his verbis, etc.: *In quacunque hora peccator ingemuerit et conversus fuerit, peccatorum suorum non recordabor amplius.* Si autem nolueris confiteri in hac vita, confiteberis in alia invitus in conspectu omnium angelorum, amicorum et inimicorum, et condemnaberis in perpetuum, etc. Quod vero sacerdotes possint relaxare pœnam a vere contritis, probatur; quia dicitur quod vicarii sunt sacerdotes Jesu Christi, et habent claves regni cælorum, et absolvunt ante diem judicii. Si autem aliquis non vere contritus est, sacerdotes eum non possunt absolvere, quia cum culpa remissa non est, pœna demi non potest, etc.

Quid facit sacerdos, postquam audiverit pœnitentiam infirmi.

(Ex cap. 2.)

Postquam autem sciveris confessionem infirmi,

C non debes ei pœnitentiam injungere, sed tantum innotescere, dicendo sic: Si tu esses sanus, tot annis deberes pœnitere; sed quia tu es infirmus, non impono tibi pœnitentiam; injungo tibi, quod si mortuus fueris, facias dari pro hac pœnitentia tantum: et ego absolve te auctoritate Domini Dei nostri Jesu Christi, et beati Petri apostoli, et officii nostri. Item injungo tibi quod quamprimo fueris sanus, antequam divertas ad alia servitia, venias ad me vel ad alium sacerdotem, et confitearis iterum similiter, et devote recipias pœnitentiam quæ injuncta tibi fuerat, etc.

De confessione sani et de pœnitentia sibi imponenda.

(Ex cap. 3.)

D Si autem fuerit sanus qui tibi confitetur, prævideas utrum sit liber vel servus. Si est servus, inquire utrum peccavit timore domini vel spontanea voluntate. Si autem peccaverit timore domini, licet vi ei obedire non licuisset contra Deum, tamen mitius erit servus puniendus, etc. Si autem servus peccaverit spontanea voluntate sine culpa domini sui, in eo casu servus acrius est puniendus in corpore, etc.; habito tamen respectu de itinere peregrinationis, ne imponatur servo, in quo dominus damnificetur propter absentiam servi, etc. Si autem erit liber, fortius debet puniri, si spontanea voluntate peccavit. Nam totam pœnitentiam impositam a canone sustinere debet, si possit fieri, etc.

De pœnitentia divitum.

(Ex cap. 5.)

Si fuerit dives qui tibi confitetur, requires subtiliter et astute quæ fuit causa quare incidit in peccatum illud, et promittas semper veniam si tibi confitetur, etc. Impone ei pœnitentiam in istis tribus, scilicet in jejunio, et oratione, et elemosyna : provideas tamen, si homo delicatus sit, non des ei asperum jejunium, etc.

De confessione puerorum.

(Ex cap. 6.)

Circa confessionem puerorum doli capacium sic procedas : Primo interroga in genere, si aliquid peccatum commisit, mulcendo eum præmiis cœlestibus, si vere fuerit confessus ; et terrendo eum pœnis æternis, si non fuerit vere confessus. Interroga de circumstantiis, scilicet de causa, de loco et tempore, sicut dicemus in titulo de circumstantiis : et impones ei pœnitentiam minorem aliquantulum quod si esset adultus : si autem non fuerit doli capax, mitius debet puniri, quia tales nesciunt quid faciant, etc.

De pœnitentia senum.

(Ex cap. 7.)

Si autem fuerit senex qui tibi confitetur, considera si est in ætate decrepita, quæ est senum, et post 80 annos, et tunc eum grava orationibus, et releva in jejuniis, etc. Si autem fuerit senex, id est in senectute constitutus et non in senio, id est a 60 annis usque ad 80, tunc fortius punias quam si esset in ætate decrepita, quia tales senes cum peccant trahunt juvenes ad interitum.

De pœnitentia prælatorum in genere.

(Ex cap. 8.)

Si autem fuerint prælati qui tibi confitentur, si peccatum est manifestum, acrius eos punias propter peccatum exemplum quod dederunt, quia quod agitur a prælatis facile subditur a subditis in exemplum, etc. ; nam tunc peccatum magis extenditur, et in subditis propagatur, quando prælatus peccator pro reverentia ordinis a subditis sustinetur, etc. Si autem fuerit occultum peccatum, mitius eum punias, quia ubi malum oritur, ibi debet mori, etc.

De pœnitentia minorum clericorum in genere.

(Ex cap. 9.)

Circa pœnitentiam aliorum clericorum sic procedas : Considera si est sacerdos, et gravius punias eum quam diaconum, et gravius diaconum quam subdiaconum, et quam alios in minoribus ordinibus constitutos, quia homo Christianus duobus modis fortiter cadit in peccatis, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis.

De pœnitentia monachorum et aliorum religiosorum in genere.

(Ex cap. 10.)

Circa religiosos qui tibi aliquatenus confitentur sic procedas : Injungas eis loco pœnitentiæ, quod servent de cætero regulam cui se obligarunt, quia hoc erit summa pœnitentia, etc.

A

De pœnitentia mulierum in genere.

(Ex cap. 11.)

Circa pœnitentiam mulierum sic procedas. Primo si est puella, præsertim virgo sub potestate parentum, et affligas eam in pœnitentia secundum canones, in jejuniis præcipue ut domet carnem suam ne lasciviat in luxuria : nam luxuria mulierum fetida est et acrior quam in viro, et ideo acrius debet domari in abstinentia ciborum, etc. Item prævideas si est conjugata, et in eo casu imponas ei pœnitentiam sine scandalo viri : ita quod si vir fuerit absens, jejundet et affligat se quantum Deo poterit secundum arbitrium tibi a Deo datum ; præsertim si per adulterium maculaverit thorum viri, ad quod nulla conditione debuisset induci, etc.

B

De pœnitentia viduarum in genere.

(Ex cap. 12.)

Si autem erit vidua, inquiras diligenter de circumstantiis, et punias eam in jejunio fortius quam alias mulieres ; nam orationibus suis et meritis debent ecclesias adjuvare. Tamen considerando, si est anus quæ non possit jejunare : et tunc releva eam in jejunio, et aggrava in oratione, cum sit suum semper orare usque ad exitum vitæ suæ, etc.

De pœnitentia pyrocararum.

(Ex cap. 13.)

Si autem fuerint pyrocaræ quæ de pulvere nuperime surrexerunt, gravabis eas jejuniis et orationibus, injungens eisdem ut non de cætero sub specie pietatis religionis impietatem pallient, sed viros accipiant, si votum solemiter non fecerint, vel castitatem servent quam Domino promiserunt. Nam, ut dicit sanctus Hieronymus, melius fuisset conjugium subisse, et ambulasse per plana, quam ad altiora tendere, et in inferni profunda cadere, etc.

De circumstantiis quæ aggravant peccata.

(Ex lib. III, cap. 6.)

Hæc debet considerare peccator in confessione facienda : dolorem, quia peccavit in Dominum, aetatem, sapientiam, considerationem non peccantium, purgationem lacrymarum, dolorem amissæ virtutis ; dolorem quia operatur bonum, dolorem quia in tam brevi vita non determinavit bene ; qui offendit in unum est factus omnium reus : dolorem, quia Dominum non timuit qui fuit plenus sapientia ; ille culpabilior qui Deo acceptior : Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit : omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio : amor pecuniæ minorat castitatem : omnis virtus in quocunque crimine deficiens est. Et hæc omnia probantur auctoritatibus Augustini, Alexandri papæ et Gregorii.

Hæc sunt sacerdoti in confitente consideranda.

(Ex cap. 7.)

Dolor de malis exemplis datis proximis, dolor de tristitia bonis illata, dolor de lætitia quam bonis non intulit, dolor major de Dei offensione. Nemo potest dominis duobus servire, sed amor perseverantiæ peccati unius est amissio omnium honorum. Pœnitens se ponat totum in judicio sacerdotis, fa-

ciat pro salute animæ quidquid faceret pro temporali vita, cuius gaudio certus est : propter veniam abstineat a licitis, qui ultro peccavit : ad cor respicit Deus, non ad manus tantum. Non est dividenda confessio diversis sacerdotibus; corruptus et corrupta timeat iterum corrumpi exemplo Dinæ filiæ Jacob. Hæc quoque sunt consideranda, ætas, locus, ordo, sapientia, tempus; hæc peccator debet considerare in sua confessione. Sacerdos autem debet habere respectum ad lacrymas pœnitentis, ad gemitus, et ad circumstantias quæ dictæ sunt, et debet ei dicere : Fili mi, considera quod ex sunt circumstantiæ quæ detinent hominem in peccato, scilicet consuetudo mala quæ sit altera natura; nam per pravam consuetudinem non potest amplius homo resistere. Item alia causa est, quia homo qui non confitetur peccatum de facili cadit in aliud peccatum, ut dicit sanctus Gregorius, peccatum quod per pœnitentiam non purgatur suo pondere trahit ad aliud peccatum. Est et alia causa, quia peccatum tanquam mors latenter occurrit, et subito. Est alia causa quæ non permittit infirmum venire ad pœnitentiam, scilicet anxietas morbi. Est etiam alia causa quæ impedit pœnitentem scilicet pudor confitendi, et fuga pœnæ, etc. Debes, tu sacerdos, confortare pœnitentem ne desperet, etiamsi confiteatur tarde, quia Deus est potens in uno momento hominem convertere et salvare in pœnitentiam potius quam damnare ex iustitia, etc.

Qualiter debet fieri confessio.

(Ex cap. 8.)

Debet autem fieri confessio, secundum auctoritatem sanctorum Patrum, simpliciter, ut accuset se et non alium, juxta illud : *Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandam excusationem in peccatis.* Humilis cum pura intentione sine hypocrisi. Unde Salomon : *A timore tuo, Domine, concepimus et peperimus.* Fidelis, sub spe veniæ, non ut Judas qui ait : *Peccavi tradens sanguinem justum,* et postea abiit et laqueo se suspendit. Frequens; unde Gregorius : *Quanto citius confiteris sub spe veniæ, tanto facilius consequeris veniam culpæ.* Nuda; unde Jeremias, *non est qui agat pœnitentiam super peccata sua et dicat quid fecit.* Discreta, sic enim Augustinus : *Sacerdotem quære qui te sciat solvere et ligare.* Voluntaria, non ut confessio Achor, sed ut confessio latronis in cruce. Verecunda; ita Gregorius : *Verecundia maxima pars est satisfactionis.* Secreta; unde Joannes Chrysostomus : *Non dico tibi ut prodas te in publicum.* Accelerata; unde Ecclesiasticus : *Non tardes converti ad Dominum.* Obediens; unde Augustinus : *Fac omnia pro accipienda vita animæ, quæ faceres pro vita corporis, etc.*

De pœnitentia domni papæ, et cui debeat confiteri.

(Ex lib. v, cap. 1.)

Dicendum de pœnitentia domni papæ : et forsitan videtur quibusdam quod non peccaret papa, ut dicit

lex Julia, quod apud Romam non committitur simonia; unde videtur ei licere quidquid facere vellet. Ego autem Joannes de Deo cum aliis doctoribus contrarium sentio : et dico quod si papa peccat, magis offendit quam alius homo; quia quanti gradus altior, tanto casus gravior, ut probat Gregorius de Pœnitentia dist. 2, c. *Principium, inquit, viarum.* Illud idem probat Joannes Chrysostomus 40 dist., *Homo Christianus,* et Hilarius papa 25, q. 1, *Nulli fas,* ubi dicitur quod majori reatu deliquit qui potiori honore fruitur : et graviora delicta facit sublimitas peccantium. Si forsitan diceret aliquis quod prædicti canones de aliis loquuntur, non de papa, nos probamus quod de papa intelliguntur, ut probat S. Bonifacius papa et martyr 40 dist., *Si papa,* ubi dicitur quod si papa malus fuerit, licet multos populos secum trahat, tamen ipse cum diabolo apud inferos perpetuo cruciabitur. Illud idem probat Symmachus papa 9, q. 3, c. *Aliorum hominum,* ubi dicitur quod non habebit apud Deum de allegationis nitore subsidium; cum ipsorum factorum utetur teste, quo et iudice : ubi subinfertur quod cui plus committitur plus exigitur. Et est ratio quia, ut dicit glossa Psalterii super illo psalmo, *esurientes,* etc. Est ergo vitiosa vita papæ imago futuræ mortis, ut probatur 19, 1, c. *Anastasius.* Probato quod papa peccare possit, quæritur cui debeat confiteri, et videtur quod nulli nisi Deo, ut faciunt Græci, ut probatur de Pœnitentia, dist. 1, c. ult. Aliis videtur quod deberet confiteri Ostiensi episcopo qui consecrat; in eo enim videtur major, ut probatur 33 dist., c. *Dominus noster,* ubi dicitur quod major est qui ordinat quam qui ordinatur. Aliis videtur quod deberet confiteri cardinalibus, a quibus eligitur, et maxime episcopis, qui in electione domni papæ utuntur jure metropolitani, ut probatur 23 dist. *In nomine Domini,* ubi dicitur : *Episcopi cardinales procul dubio jure metropolitani funguntur, qui electum ad apicem dignitatum provehunt.* Alii dicunt quod deberet confiteri monacho, eo quod papa Silverius renuntiavit papatum, et fuit monachus. Sed firmissime tene, et nullatenus dubites, quod possit confiteri cuicumque voluerit; cum enim ipse dat indulgentiam omnibus exemptis ut sibi eligant providos confessores, dabit sibi, cum non sit superior a quo petat. Probatur 30 dist. *Si Romanorum,* ubi dicitur quod si papa dat auctoritatem aliis, multo fortius sibi. Quod talis jurisdictio voluntaria est, scilicet quod se papa supponat jurisdictioni minoris, probatur 2, q. 5, *mandatis,* et c. *auditum est,* et 2, q. 7, c. *cum Balaam,* quibus dicitur quod Sixtus et Leo et Damasus et Symmachus supposuerunt se iudicio minorum in lite contentiosa, multo fortius, etc. Ergo potest se supponere in foro pœnitentia, quia quantum ad hoc unusquisque sacerdos tenet locum Dei viventis, et potest absolvere pœnitentem loco Dei, quia quantum ad hæc major est, ut probatur 2, q. 3, c., etc. Explicit de papa.

De pœnitentia cardinalium, et cui debent confiteri. A
(Ex cap. 2.)

Quæritur de pœnitentia cardinalium : et diens quod quanto, sunt majores, tanto debent acrius puniri, si peccant, exemplo Adæ, qui quanto erat Deo proximior, tanto magis peccavit, ut probat sanctus Augustinus. Ideo Adam magis peccavit, quia magis virtutibus abundavit. Cum enim proximiores sunt papæ, tanto casum plus debent timere ut probat S. Gregorius super Ezechielem de causa Luciferi : Principium, inquit, viarum Dei Behemot : debent enim esse puri sicut vitrum, et candidi in moribus, et rubei per memoriam passionis Christi tanquam nix et ebur antiquum ; debent esse nubes cœli, ut inducant aquas spirituales, ut probat Isaias dicens : *Qui sunt isti qui ut nubes volant et quasi columbæ ad fenestras suas ?* Columbæ dicuntur propter simplicitatem, quia esse debent candidiores nive, rubicundiores ebore antiquo, puriores vitro ; hoc dictum est de eis propter diversas virtutes. Sunt enim cardinales ostia sanctæ Ecclesiæ, sicut ostium regitur cardinalibus : si igitur cardo rumpitur, id est, si cardinalis deponitur, ut probat Leo papa, nunquam in perpetuum legitur reparatus, sicut loquitur de angelo qui cecidit, qui nunquam advocatur ad statum primum, ut probatur de Pœnitentia dist. 2, *Principium*. Ergo tanto cautius se debent custodire a peccatis, ne sint Dagonæ stantes juxta arcam Domini, sicut legitur in libro Regum de filiis Heli. 28 dist. *Legant episcopi*, et ne sint nebulæ et nubes sine aqua turbiniibus dæmonum agitatæ, ut probat beatus Petrus in Epistola sua, et Hieronymus in canone suo de Pœnitentia, dist. *Si enim, inquit*, etc., et Beda probat idem 2, q. 7, *Secuti sunt viam Balaam*. Quare non solum episcopi perduntur, sed multos populos et clericos secum ducunt ad inferos catervatim, ut 40, dist. *Si papa*, et 19 dist. *Nulli fas* ; hoc est, non capiantur superbia, quia mater est omnium vitiorum ; non capiantur vana gloria, quia omnem virtutem evacuat ; non capiantur pecunia, quia tanquam venenum est fugienda : non capiantur amore parentum, qui eos in vita corrodunt tanquam muscæ morientes, et eos post mortem despiciunt, dicentes : Bene mihi fecit, sed melius facere potuit, ut de aliis vitiiis carnalibus taceamus, sed die noctuque non cessant virtutibus studere. Et omnia ista probantur auctoritate Isa. 23 dist. *His*, et auctoritate Ambrosii 12, q. 1, c. *Cui portio Deus est*. 86 dist. Non satis est. Bene viso de pœnitentia cardinalium, videndum est cui debeant confiteri, et debent quidem specialiter summo pontifici, sine cujus licentia non possunt facere immutationem, nec condere testamentum, quod non probatur jure scripto sed consuetudine roboratur. Alii dicunt quod diaconus cardinalis debet confiteri presbytero cardinali, et presbyter cardinalis debet confiteri episcopo cardinali, episcopi cardinales debent confiteri summo pontifici, etc. Tertii dicunt quod debent confiteri pœnitentiario generali domni papæ, quia gerit papæ vices, ut probatur 23

dist., c. ult. et 23 dist., c. 1. Sed firmissime tene quod si est absens in aliqua legatia possit confiteri cui vult, per illam decretalem ex. de Pœn., c. ult. Si autem est præsens, et peccatum est notorium vel manifestum, debet confiteri papæ, et debet acrius puniri quam alius peccator, propter exempla perniciosa, ut probant Nicolaus et Gregorius II, q. 3, *præcipue*. Si autem est occultum, sufficit generali pœnitentiario confiteri

De pœnitentia capellanorum domini papæ, et cui debent confiteri.

(Ex cap. 3.)

Capellani autem et alii curiales papæ debent generali pœnitentiario confiteri, quia ab alio nisi a solo papa et mandato non possunt absolvi nec ligari, cum apud ecclesiam demorentur : et secus qui sentit peccus est, ut probatur de Pœnitentia dist. 6, *Placuit*. et 6, q. 3, c. 1.

De pœnitentia patriarcharum, et cui debent confiteri.

(Ex cap. 4.)

Dicturus de pœnitentia patriarchæ, et cui debeat confiteri, primo distinguendum est utrum crimen patriarchæ sit publicum vel occultum. Si autem est publicum, vel notorium, vel manifestum, acrius debet puniri quam alii delinquentes propter exempla perniciosæ quæ transmittunt ad posteros, quia prælati tot mortalibus digni sunt, quot exempla perniciosæ ad posteros transmittunt, ut probant sancti Patres 2, q. 3, quia illud quod agitur a prælatis facile trahitur a subditis in exemplum : et in eo casu debent a solo papa puniri, sicut dicit beatus Gregorius de Clementio primate 2, q. 7, c. *Sicut, inquit*. Et ita Innocentius III punivit Antiochensem patriarcham, eo quod quemdam archiepiscopum dearchiepiscopavit, et fecit episcopum. Similiter Gelasius et Felix damnaverunt Acacium patriarcham Constantinopolitanum 23, q. 1, *Acacius*, et c. *Minores*. Similiter Nicolaus papa correxit Bituricensem patriarcham pro eo quod clericos Narbonenses episcopi contra canones judicabat. Probatur 2, q. 3, c. *Conquestus*. Similiter Leo Magnus sæpe sæpius reprehendit Dioscorum Alexandrinum patriarcham pro eo quod canones non servabat in temporibus ordinandorum clericorum 75 dist., c. Similiter Alexander tertius increpavit patriarcham Hierosolymitanum de falsitate quam committebat ponendo nomina absentium fratrum in privilegiis. Similiter Gregorius XI reprehendit patriarcham Gradensem, eo quod contra canones exegerat juramentum ab episcopo Castellano. De talibus ergo et consimilibus peccatis confessio et punitio ad domnum papam pertinet. Si autem peccata sunt occulta et non enormia, ita quod peracta pœnitentia possit in suo ordine remanere, potest sibi eligere confessorem, et cuicumque vult confiteri, etc.

De confessione archiepiscoporum, et cui debeant confiteri.

(Ex cap. 5.)

Dicturus de confessione archiepiscoporum, et cui

debeant confiteri, primo occurrit multiplex distinctio, scilicet utrum sit archiepiscopus sub patriarcha constitutus, vel utrum immediate spectat ad dominum papam. Item si spectat ad patriarcham, et est propinquus, quod ipsi debeat confiteri, cum posset sine periculo. Nam qui sanctus est non debet stare in peccato una hora diei, ut probatur de Pœn. dist. c. *Et veniet, inquit, Moyses*. Et illud idem probatur de Pœn. dist. 3, c. *Ille*. Rex David, talis et tam potens, nec exiguo momento penes se passus est ut maneret delicti conscientia, sed prompta confessione atque intimo dolore reddidit Domino peccatum suum. Et illud idem probatur ita de Pœn., dist. 3, c. *Septies* in die cadit justus et resurgit. Sed si justus cum cadit, quomodo justus? Justi vocabulum non admittit qui semper per pœnitentiam resurgit. Prælati nullo modo alios judicare debet, dum habet in se ipso quod condemnet, ut probatur 3, q. 7, c. *Judicet ille*, et c. *In gravibus*, et c. *Postulatus Dominus*. Illud idem probat Gregorius... q. 3, c. *Plerumque*; et illud idem probat Augustinus, de Pœn., dist. 6, *Qui vult confiteri*. Hoc non solum de archiepiscopo debet intelligi, sed de quocunque alio prælato, sive superiori sive inferiori. Nam sicut dicit Ambrosius, cum iis displicet qui ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur, ut probatur 3, q. 7, c. *In gravibus*. Illud idem probat Gregorius Magnus in Pastoralis suo, 49 dist., c. 1. Si autem est infirmus metropolitani, tunc poterit cuicumque voluerit confiteri sacerdoti, dum tamen catholico. Probatur 26, q. 6, c. *Si presbyter*, et de Pœn., dist. 6, *Qui vult confiteri*. Si autem est remotus metropolitani a primate, in eo casu distingue, utrum crimen sit notorium vel occultum: si notorium est, patriarchæ debet confiteri, et ab illo castigari, ut probatur 3, q. 5; si autem crimen est occultum, adhuc distingue utrum sit enorme vel non. Si autem est enorme, quia indiget dispensatione, debet confiteri patriarchæ vel summo pontifici, cum non possit alius dispensare, ut probatur 21, *Inferior sedes*. Si autem non indiget dispensatione, potest confiteri cuicumque voluerit; dum tamen sit catholicus sacerdos. Juxta illam decret. de Pœn. et remiss. c. et c. Item si spectat immediate ad dominum papam et est vicinus, vel intra Italiam, in sanitate, illi debuisset confiteri, cum oportet eum ex necessitate, semel in anno Romanam Ecclesiam visitare, ut probatur 23 dist., c. et c. Si autem est infirmus, potest confiteri cuicumque voluerit, dum tamen sit catholicus sacerdos: ne interveniente paululum mora inveniri non possit qui redimatur. Probatur 5 dist., c. *Baptizari*. Illud idem probat Leo papa de Pœn., dist., c. 1, *Multiplex*; 26, q. 6, c. *Qui recedunt*, et c. *Is qui in tempore*. Si autem est remotus ultra Italiam vel enorme, domino papæ debet confiteri, et ab illo castigari, ut probat Innocentius papa 9, q. 2, c. *Si autem aliquis*. Et illud idem probat Gregorius, 74 dist. c. *Honoratur*, et 2, q. 5, *Quanto et se, qua de causa*; 43 dist., c. *Salomitana*. Illud idem probat

A papa Simplicius 74 dist., c. et c. Si autem peccatum est occultum et non indiget dispensatione, potest confiteri cui voluerit, per decretalem Gregorii; ex de Pœn., c. *Ne pro dilatione*, et Innocentii tertii in concilio generali, ex. *de Elect.*

De confessione episcoporum, et cui debeant confiteri.
(Ex cap. 6.)

De confessione episcopi firmissime teneas, et nullatenus dubites, quod exemptus ejusdem juris est, sicut de confessione metropolitani qui non subest patriarchæ: si autem non est exemptus, debet confiteri metropolitano, saltem eo tempore quo venerit ad concilium provinciale quod debet fieri, ut 18 dist. probatur, c. et c. Si autem fuerit infirmus vel remotus valde, potest confiteri necessitate cogente cuicumque voluerit; nisi esset notorium crimen, cujus correctio et castigatio spectat ad superiorem. Et licet multa sint delicta quæ episcopos, archiepiscopos et patriarchas majores, et primates minores ducunt ad ignominiam et confusionem, tamen ex illis pauca secundum auctoritatem sanctorum Patrum sub brevi stylo ad memoriam restringamus, ut præsentibus corrigantur qui in subsequentibus deliquerunt: et futuri jam cauti et instructi timeant similia perpetrare.

Primum est, quod conferunt beneficia indiscrete consanguineis, carnali amore ducti ad talia beneficia præbenda, ut probat Innocentius in ex. *Ut ecclesiastica beneficia*, c. *Ut vestrum*.

Secundum est, quod indiscrete ordinant indoctum in loco docti qui unum pedem in mundanis tenet, et alium in ecclesiasticis, contra legem divinam, ut probat le. 48 dist., c. ult.

Tertium est, quando rogant pro indignis scienter, etc.

Quartum est, quando ordinant bigamos et illiteratos et corpore vitiatos contra sententiam Gelasii papæ, 50 dist., c. *Non confidat*.

Quintum est, quod ordinant curiæ obligatos et joculatores et advocatos in causa sanguinis, contra sententiam S. Innocentii, 51 dist., c. *Aliquantos*.

Sextum est, quod ordinant servos et origenarios non manumissos, contra sententiam Gelasii papæ, 54 dist. *Frequens* et c. *Ex antiquis*, et c. *General*. Et illud idem probat concilium Arelatense, ubi de bigamis et de pœnitentibus solemniter, et de aliis ordinatis qui non debent promoveri. Probatur 51 dist., c. 1.

Septimum est, quod promoveant dæmoniacos et epilepticos, contra sententiam Gelasii papæ, 23 dist. *Usque adeo*, et contra sententiam Gregorii, dist., c. *Maritum*.

Octavum est, quod promovent filios presbyterorum, et alios non legitime natos, contra sententiam Urbani papæ, 56 dist., c. 1.

Nonum est, quod trahunt religiosos de monasteriis contra voluntatem abbatum suorum, ut probatur 58 dist., c. 1, et 2, et 18, q. 2, *Quam sit*, et c. *Luminoso*.

Decimum est, quod promovent multos clericos, ubi est sollicitudo laicorum : et cum non possunt eis dare beneficia, dant eis ordines contra sententiam Urbani 58 dist., *Si officia secularia*, ubi dicitur quod latio ordinum semper debet esse discreti iudicii, quia rarum est omne quod magnum est.

Undecimum est, quod ipsi episcopi promoventur indiscrete ex laicis, quia hoc esse non debet, ut probant sancti Patres 58 dist., *c. Hoc ad nos*, et *c. Ordinatos*; ubi dicit papa Cælestinus quod debent ante esse discipuli quam magistri, omnis enim vite institutio ad id quod intendit se informat.

Duodecimum est, quod promovent clericos sine titulo, contra concilium Chalcedonense, ut probatur 70 dist., *c. Neminem*, et *c. Sanctorum*. Et illud idem probatur ex. de Præbendis, *c. Episc.*

Decimum tertium est, quod recipiunt clericos alienos sine litteris demissoribus suorum episcoporum, ut probatur 71 dist., *c. Illud*, et *c. Si quis*, et *c. De aliena*, et *c. Clericos*. Illud idem probatur ex. de Clericis peregrinis, et 7, q. 1, *c. Non oportet*, et *c. Placuit*. Illud idem 28 dist., *c. 1.*

Decimum quartum est, quod negligunt proprios clericos, et dimittunt eos quasi oves errantes, contra sententiam Leonis papæ, ut probatur 77 dist., *c. Episcopus*.

Decimum quintum est, quod promovent quosdam invitos sine aliqua necessitate, sed sola causa ingratitudinis, contra auctoritates sanctorum Patrum, ut probatur 74 dist., *c. Episcopus*, et *c. Gesta*, ubi dicitur quod nullus compellitur crescere invitus.

Decimum sextum est, quod promovent aliquos in sacris extra tempora ad hoc deputata, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 75 dist., *c. Ordinationes*, et *c. Quia patribus*, et eadem dist., *c. ult.*, et ex. de Tempore, etc.

Decimum septimum est, quod conferunt ordines sacros minoribus in ætate legitima, ad hoc indigni, non servatis interstitiis temporum, contra auctoritatem sanctorum, ut probatur 77 dist. per totum, et 78 dist. per totum.

Decimum octavum est, quod sustinent clericos in sua malitia, quorum obsequio delibati, ut probatur 73 dist., *Si quis episcopus*, et *c. Error*, et *c. Consentire*.

Decimum nonum est, quod sunt desides et negligentes et plus adherent consiliis laicorum quam clericorum, ut probatur 83 dist., *c. Nihil pastore miserius*, qui luporum gloriatur laudibus.

Vigesimum est, quod nolunt dare pauperibus : et propter hoc in vacuum important nomen episcopi, ut 26 dist. *Fratrem*, et *c. Non satis est bene velle*.

Vigesimum primum est, quod negligenter defendunt personas miserabiles spectantes ad Ecclesiæ forum, scilicet pupillos, viduas et orphanos, libertos et expositos, contra auctoritatem Gelasii et aliorum sanctorum, ut probatur 87 dist. per totum.

Vigesimum secundum est, quod immiscent se negotiis secularibus, quæ ad eos non pertinent, ut pro-

batur 80 dist., *c. Perlatum est*, et *c. Episcopus tritionem*, et *c. Episcopi nullam rei familiaris curam ad se provocent*; sed lectioni, et orationi, et verbo prædicationis tantummodo vacent.

Vigesimum tertium est, quod conferunt plura ecclesiastica beneficia uni, contra auctoritatem Apostoli et Gregorii, 88 dist., *c. Singula*. Ubi dicitur: Si totum corpus oculus, ubi pes, nam sacra varietas membrorum robor corporis servat.

Vigesimum quartum est, quod nolunt habere œconomos, sub quorum testimonio res Ecclesiæ gubernentur, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 89 dist., *c. Volumus*, et si habent œconomos volunt habere consanguineos, contra concilium Toletanum.

B Vigesimum quintum est, quod episcopi laborant odio ad invicem, et certant ut unusquisque cadat, et discrepant in sacramentis, ut 93 dist., *c. penult.* et ult.

Vigesimum sextum est, quod ipsi appropriant sibi omnia bona ecclesiastica, ut probat sanctus Hieronymus, 23 dist., *c. Diaconi*; ubi dicitur quod singuli per potentiam episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absque Ecclesia vindicarunt, totum quod levitarum est suis applicant usibus, dicentes: Mendicet infelix in plateis clericus, et servili operi mancipatus a quocunque poscit elemosynam. Solus episcopus incumbit bonis, solus sibi vindicat universa, solus partes invadit alienas, solus occidit universos: hoc est principium litis et distractionis, et origo criminis et ideo accusantur a clericis et damnantur a Domino Jesu Christo, quia clamor eorum intrat in aures Domini Sabaoth.

C Vigesimum septimum est, quia episcopi contemnant presbyteros: et ubi ipsi sunt presentes, non permittunt eos officium facere, quasi eis inviderent, contra auctoritatem sancti Hieronymi, ut probatur 95 dist. *c. Olim*, ubi dicitur quod episcopi propter hoc fuerunt facti, ut schismata tollerentur. Dices sicut et presbyteri sciunt se esse consuetudine sub episcopis, ita episcopi noverint magis se de consuetudine quam de veritate Dominicæ dispensationis presbyteris esse majores, et in communi debere regere Ecclesiam Dei, et illud probatur ex 95 dist. *c. Ecce ergo*.

D Vigesimum octavum est, quia ordinantur per pecuniam, et tales accipiunt lepram, et dant lepram, ut probatur 1, q. 1, *c. Cum ordinatur episcopus*, ubi dicitur: Accipere est, quodcumque accipere, et dare quodcumque. Et eadem q., *c. Fertur*, ubi dicitur quod de radice infecta bonus fructus exire non poterit. Si ergo vult salvari qui talis est, renuntiet, agat asperam pœnitentiam; aliter salvari non poterit, ut probat sanctus Gregorius 1, q. 1, *c. Si quis neque*.

Vigesimum nonum est, quod petunt pecuniam pro balsamo contra auctoritatem sanctorum Patrum, 1, q. 1, *Placuit ut nullus*, et *c. Dictum est*, et *c. Statuimus*.

Trigesimum est quod damnant clericos indiscussos, ut probatur 2, q. 1, *Nos*, etc.

Trigesimum primum est, quod non deferunt appellationibus legitimis, quare debuissent puniri. 2, q. 7, c. etc.

Trigesimum secundum est, quod pastores laici sunt et non presbyteri, quales sunt intrinsecus, ut 2, q. 7, *Pervenit*.

Trigesimum tertium est, quod permittunt se promoveri minus sufficientes, contra concilium Carthaginense, ut probatur 23 dist., c. *Quod episcopi*: illud idem probatur 38 dist., c. *Omnes psallentes*, ubi dicitur quod de substantia episcopi est ut sit bene litteratus. Et ideo dicit Propheta: *Tu scientiam repulisti, et ego repellam te, ne sacerdotio fungaris*. Et propter hoc depositus fuit quidam episcopus ab Honorio papa.

Trigesimum quartum est, quod postquam est promotus, negligit addiscere, contra sententiam Gregorii, 22 dist., ubi dicitur quod stultus est qui in eo se majorem existimat ut bona quæ audierit discere contemnat.

Trigesimum quintum est, quod nolunt vel nesciunt canonibus obedire. Quare debuissent ab administratione usque ad condignam pœnitentiam amoveri, ut probat Damasius papa, 25, q. 1.

Trigesimum sextum est, quia sunt nimis creduli in præjudicium aliorum, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probat Gregorius 11, q. 3, c. Grave nimis est et indecens, ut in re dubia certa feratur sententia. Et illud idem testatur idem Pater Gregorius, 32 dist., c. *Habuisse te concubinam*, ubi dicitur quod in re dubia non est absolutum ferendum iudicium. Et illud idem probat Augustinus 11, q. 3, c. ubi dicitur quod quamvis vera sint quædam, tamen iudicio non sunt credenda, nisi certis iudiciis demonstrantur. Et illud idem probat Sixtus papa et Victor papa 30, q. 5, c.

Trigesimum septimum est quod, nolunt in Ecclesia columnas erigere quos noverint meliores, sed quos magis ipsi diligunt, vel quorum obsequia præferunt, contra sacros canones 8, q. 1, c. *Moses*; et 12, q. 2, *Gloria episcopi*, ubi dicitur quod multi ædificant parietes, et columnas Ecclesiæ subtrahunt. Inde sæpe odia consurgunt.

Trigesimum octavum est quod, bona ecclesiastica, maxime ecclesiarum parochiarum, contra sacros canones usurpant quocunque anno, amplius aliquid sibi appropriando quod non de parochialibus ecclesiis sibi præsumere debent, nisi quod eis a canone est permissum, ut probat concilium Toletanum 10, q. 3, c. *Quod cognovimus*, et inter cætera illud ideo probatur 16, q. 1, c. *Constitutum est nulli*.

Trigesimum nonum est, quia indiscrete ulciscuntur proprias injurias contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 5, q. 7, c. *Si quis communem traditionem*, et 46 dist., c. *Seditionarios*, etc. Et pro eis indiscrete injuriantur et excommunicant, ut probatur 23, q. 4, *Inter querelas*. Et ideo isti tales nihil habent spirituale.

Quadragesimum est, quia stomachati de facili excommunicant innocentes et culpabiles in causis mini-

mis paratos corrigi contra auctoritatem sanctorum Patrum 2, q. 3, *Episcopi*, ubi dicitur quod nemo debet excommunicari nisi pro magnis peccatis et cum aliter corrigi non possit.

Quadragesimum primum est, quod ipsi in causis propriis volunt esse iudices et actores, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut 2, q. 1, ubi dicitur quod de persona actoris assumitur, judiciaria potestas admittitur. Illud idem probatur 3, q. 4, c. 1 et 2.

Quadragesimum secundum est, quod expellunt eos qui fideliter cum prædecessoribus senuerunt, ut 6, q. 2, c. *Hujus placiti*. Et quod deterius est, eos expoliant remuneratione servitii quam eis dederunt prædecessores episcopi, contra auctoritatem papæ Gelasii, 16, q. 6, c. *Illud*.

Quadragesimum tertium est, quia volunt servare promissum in remunerationibus sapientium, vel servientium, contra auctoritatem sanctorum, 22, c. *Quicumque*.

Quadragesimum quartum, quia volunt sibi credi in præjudicium aliorum: quod esse non debet, ut probatur 6, q. 2, *Episcopus si clerico*, et c. *Si tamen episcopus*, et c. *Placuit* 25, q. 5, 2 c.

Quadragesimum quintum est, quia volunt soli clericos deponere contra sacros canones. Nam in depositione presbyteri debent venire sex episcopi, et proprius septimus, et in diacono et subdiacono tres cum proprio episcopo, ut probatur per hæc jura 1 dist., c. *Studeat*, et 15, q. 1, c. *De crimine*, et 15, q. 7, c. *Felix*, etc.

Quadragesimum sextum est, quia impugnant exemptos, ut probant sancti Patres 16, q. 1, etc.

Quadragesimum septimum est, quod alligant et dissolvunt indifferenter: quod esse non debet. Propter hoc suspenduntur usque ad triginta dies, ut probant sancti Patres, 23, q. 3, c. *De illicita*, et ex de Sententia excommunicationis. Quia sicut quosdam gratia favoris sublimant, ita quosdam odio invidiaque humiliant. Probatur 15, q. 7, c. 1, etc.

Quadragesimum octavum est, quod in conviviis non faciunt legi sacram lectionem: et in hoc peccant contra concilium Toletanum, 44 dist., c. *Pro reverentia*. Et est ratio quod dum corpus diversis ferculis reficitur, lingua in detractionibus relaxatur, ut probat Gregorius in *Moralibus* libro primo.

Quadragesimum nonum est, quod non curant de divinis officiis propter convivia sua contra auctoritatem Gregorii, 44 dist., et quia faciunt cantare missam juxta lectum in domo, ubi spurcitæ multæ sunt, et ideo divinam patientiam ad iracundiam provocant. Nam nunquam missa in domo celebrari debet. Probatur de Consecratione dist. 1, c. *Sicut non alibi*, ubi dicitur: Sanctius est missam non cantare, quam in his locis ubi fieri non oportet. Et subjungit in fine capituli quod in domibus nullatenus missa celebrari debet.

Quinquagesimum est, quod res Ecclesiæ non custodiunt contra auctoritatem canonis 16, q. 1 c. et easdem res ecclesiasticas per se suosque dilapidant

contra auctoritatem Patrum, 28 dist., c. Etsi se non A corrigitur, debent deponi, ut 12 q., c. Apostolicus. Et quia res alienas usurpant, probatur 16, q. 6, c. Placuit.

Quinquagesimum primum et ultimum est, quia gloriantur in cathedris, et non noscunt se ipsos. Nam si cognovissent, minores subditos non contempserunt. Probatur 12, q. 2, c. Gloria episcopi, etc. Si hoc episcopi attendissent, sacerdotes minores sedere juxta scabellum eorum pedum passi non essent, ut probat concilium Carthaginense. Et est ratio quia, ut testatur beatus Gregorius: Cum culpa non subest, omnes secundum rationem humilitatis æquales sumus, ut probatur 22 dist., c.

Talia ergo et consimilia, si sunt notoria, ita quod sine magno scandalo perpetrari non potuerint, metropolitanis sunt confitenda, et ab eo indulgentia petenda, ad hoc ut medicina poenitentiae utiliter esse possit, ut probatur dist. 1, c. et c. Si autem notum non sit crimen, et super hoc scandalum non est, et in aliis peccatis corporalibus, excepta simonia et homicidio, possunt sibi discretum sacerdotem eligere confessorem. Probatur ex. de Poenitent., etc. Et hæc dicta sunt ad honorem episcoporum, non reprehendendo, sed monendo. Quidam sancti sunt, sed unusquisque propriam conscientiam conveniat. Explicit de episcopis.

De confessione abbatum, et cui debent confiteri.

(Ex cap. 7.)

De confessione abbatum sic distinguitur: aut abbas est exemptus, et non habet alium abbatem majorem exemptum super se. Si est in Romana curia, debet confiteri domino papæ, vel ejus poenitentiario generali, ut dictum est de archiepiscopo. Si autem est remotus ab Ecclesia Romana, potest confiteri cui-cunque voluerit, dum tamen fidei et discreto sacerdoti, ut probatur ex. de Pœn. ult. Si autem habet alium majorem super se, sive sit exemptus, sive non, debet ei confiteri. Si autem non habet alium abbatem super se, et ipse non est exemptus, debet proprio episcopo confiteri, quia ipse est prælatus ejus, ut probatur 41 dist., c. Obivium, et 12 dist., c. ult., vel de licentia episcopi sibi eligat confessorem, ut probatur ex. de Pœn. et remiss. et de Pœn. dist. 16, c. Placuit. Cum aliter non possit ligari, nec solvi, ut in prædictis juribus, nisi forsitan esset regula contraria et a summo pontifice approbata; sicut habent fratres Cistercienses qui secundum regulam sibi faciunt confessorem. Licet enim multa sint abbatum vitia, quæ possunt sub numero computari, tamen pauca ex eis breviter perstringamus, ad hoc quod futuris cautela tutior præparetur.

Primum est vitium principale, quod ut abbates fiant, regulam assumunt, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 16, q. 7, c. Per laicos, ubi dicitur quod nullus habitum suscipiat, spem aut promissionem habens, ut abbas fiat. Nam tales non intendunt sæculum fugare, sed mutare, ut probatur 53.

Est etiam secundum vitium principale, quod quinque habent abbatias per simoniam: et isti tales non possunt remanere in administratione, ut probatur ex. de Simonia, c. Pervenit. Et tales, si accusantur, recte debent deponi, ex. de Simonia, Dilectus filius. Alias autem, puniuntur ad arbitrium judicis, ut ex. de Simonia.

Est autem quartum vitium mortale, licet non ita magnum, sicut unum præmissorum, quod negligunt monachos suos fugitivos, ut probatur 18, q. 2, Abbatas, et ex. de Regula, c. Ne religiosi.

Est autem quintum vitium, quod recipiunt monachos extraneos sine litteris commendatitiis, ut probatur 28, q. 2.

Est autem sextum vitium, quod ejiciunt monachos suos indiscrete, ut ex. de Regul., ult. c.

Est autem septimum vitium, quod dant litteras dimissorias indiscrete, et credunt quod monachi vel regulares sint per tales litteras absoluti a prima obedientia, nisi primo ab illo abbate per litteras dimissorias sint recepti, ut probatur 71 dist., Illud quoque, et c. De aliena, et c. Clericos. Illud idem probatur 7, q. 1, c. Non oportet, et c. Pervenit, 21, q. 2, c. et 2; dicit enim Leo papa quod non debent dari litteræ dimissoriæ, nisi prius constet quare, ne eis perditâ inveniatur sine pastore, ut 72 dist., c. Episcopus.

Octavum vitium est, quod postquam aliquis monachus resistit vitis eorum, eum puniunt.

Est etiam nonum vitium, quod si aliquis propter hoc appellatur ad iudicium, statim eum verberant, vel excommunicant, vel capiunt, in eo quod abbates deberent puniri.

Decimum vitium est, quod abbates quosdam monachos exaltant ex carnali amore, et alios deprimunt ex odio et invidia, ut probatur 15, q. 7, c. 1.

Est autem undecimum vitium, quod ipsi sub specie pietatis palliant impietatem, scilicet occasione hospitii manducant extra refectorium carnes insufficienter, et non veniunt ad matutinas, nec ad officium, et monachi moriuntur fame, qui portant pedus officii diei et æstus.

Est autem duodecimum, quod permittunt quibusdam monachis habere pecuniam, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur ex. de Statu monachi.

Est autem decimum tertium vitium, quod jura episcopalia non metuunt usurpare, ut probatur 16, q. 1, c. Pervenit.

Hæc si notoria sunt, episcopo debent confiteri; alia autem, ut de lapsu carnis taceantur, possunt confiteri, si sunt secreta, proprio confessori, secundum distinctionem superius prænotatam.

De confessione monachorum, et cui debent confiteri.
(Ex cap. 8.)

Dictum est superius de monachis et de confessionibus eorumdem, nunc dicendum est plenius cui debeant confiteri. Et est tenendum quod abbati proprio debeant confiteri, qui debet scire oppositiones eorum,

et quales intrinsecus sunt, ut ex. et c., cum eorum abbas habeat eorum velle et nolle, quem sibi super capita sua posuerunt loco Dei, ut probatur 12, 1, c. *Nolo, et c. Non dicatis*, et 13 dist., c. *Nervi testiculorum*. Apparet quod abbati debeant confiteri loco Dei. Licet autem multa sint vitia monachorum, tamen sunt quedam principalia, a quibus cessare debent, quæ sancti Patres quamplurimum detestantur.

Primum est, quod conspirant contra abbatem, si nitatur corrigere, et eum volunt deponere, et alium facere, qui suas ineptias valeat confovere, ut probatur 18, q. 2, c. ubi dicitur quod nulla potestas remaneret abbati, si monachis cœperit subiacere.

Secundum vitium est, quod conspirant quoque in mortem, sicut illi qui conspirabant in mortem S. Benedicti: et tales sunt infames, ut probatur 11, q. 1, c. *Conspirationum*.

Tertium vitium est, quod habent incautam familiaritatem cum mulieribus, quas sibi faciunt commatres contra auctoritatem sanctorum Patrum, etc.

Quartum vitium est, quod incaute conversantur cum monialibus, contra auctoritatem sanctorum Patrum. 18, q. 2, c. *Monasteria*.

Quintum vitium est, quod non erubescunt matrimonium contrahere contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut patet 27, q. 1, c. *Ut lex continet*, et c. *Impudicus*.

Sextum vitium est, quod volunt vagari extra monasterium sine abbatis licentia, contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 16, q. 1, c. *Cum quidam monachi*.

Septimum vitium est, quod volunt esse otiosi contra auctoritatem sanctorum Patrum; quia otiositas et voluptas arma sunt hostis antiqui, ut probatur ex. de Renunc., etc.

Octavum vitium est, quod volunt comedere carnes, cum sint sani sine aliqua necessitate contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur de Consecrat. dist., 5, c. *Carnem*, ubi imponitur eis pœnitentia sex mensium.

Nonum vitium est, quod volunt suis sociis dominari, dicendo se nobiles et litteratos, quod valde remotum est a regula monachali, ut probatur ex. de Statu regul. c.

Decimum vitium est, quod volunt habere cellulas separatas, et volunt facere abstinentiam contra communem regulam, ut probatur 20, q. 4, c. *Monachis*.

Undecimum vitium est, quod volunt habere pecuniam, quod nullo modo eis licet. Debent in morte in sterquilinio sepeliri, ut probatur ex. de Statu regul., c. *Monachi*.

Duodecimum vitium est, quod est gravius, quod monachi detrahunt se ad invicem, ut possint cadere: et sic sunt spirituales homicidæ.

Hæc ergo et similia debent monachi evitare: et si in eis ceciderint vel in aliquo præmissorum, abbati debent confiteri, vel alicui loco ejus, et acrius de-

bent puniri. Quod si essent occulta, de his recolligas vitam monachorum per istos versus:

Ingrediens claustrum meditari sacra memento:
Nil mortale geras, sed semper sobrius esto:
Nil reputes factum, si voti tempore factum
Morticinum fuerit, qui voti præmia tollit:
Nil fortasse juvat satagere, si recidivas.

De pœnitentia decani.

(Ex cap. 9.)

De pœnitentia decani ita teneas, quod licet archidiaconus major sit de lege communi post episcopum, ut probatur ex. de Appellat., c. *Constitutis*, tamen episcopo debeat confiteri, vel de ejus licentia alium sibi eligere confessorem, etiam si archidiaconus fuisset presbyter. Peccant autem decani in his tribus graviter.

Primo, quia sunt infensi suis episcopis, etc.

Secundo, quia volunt ad sacerdotium promoveri, cum ipsi presbyteri deberent esse, etc.

Tertio, quia valde superbi, et conculcant alios simplices et litteratos. Unde hodie sæpe surgunt odia, et homicidia perpetrantur, quæ juris probatione non indigent: quia de facto sæpe sæpius est compertum. Si ergo in talibus peccaverint, vel in aliis consimilibus, ut de carnali lapsu taceatur, si notorium est, per episcopum debent corrigi, et agere pœnitentiam competenter: si autem occulte, debent pœnitere, et confiteri episcopo, vel alteri loco ejus, ut probatur de Pœn. dist. 1, c.

De pœnitentia archidiaconi, et cui debeat confiteri.

(Ex cap. 10.)

De pœnitentia archidiaconi sic teneas, et de jure communi suo debet episcopo confiteri, cum ipse sit major. Peccant archidiaconi specialiter in istis sex.

Primo, quia volunt facere collectas in presbyteros contra auctoritatem sanctorum, ut probatur 24 dist., c. ult.

Secundo, quia volunt habere pecuniam vel vaccam albam pro investituris ecclesiarum, vel beneficiorum, vel pro abbatibus vel abbatissis ponendis in sede, contra auctoritatem sanctorum Patrum, etc.

Tertio, quod cum excommunicant aliquos propter aliquem excessum, nolunt eum absolvere sine pecunia: et hoc simoniacum est, ut probatur 1, q. 4, c. *Quilibet ergo*, et c. *Nullus episcopus*.

Quarto, quia vendunt jurisdictionem suam aliis, qui extorquent pecuniam a sacerdotibus per injuriam et Simoniacam pravitatem, ut probatur ex. *Ne prælati vices suas*, c. *Præterea*, et c. *Cum*.

Quinto, quia nolunt ad diaconalem ordinem promoveri, contra concilium Lateran. ex. *de Elect.*, etc.

Sexto, et illud deformat eorum honestatem, scilicet quod cum mulierculis conversantur contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 81 dist., c. *Archidiaconatum*, et c. *Clericus solus*, ubi dicitur quod sub prætextu humilitatis non debet archidiaconus frequentare domicilia matronarum.

A talibus ergo et consimilibus abstinere debent;

et si peccaverint, per poenitentiam humilem et discretam debent satisfacere Creatori.

De confessione archipresbyterorum.

(Ex cap. 11.)

Archipresbyterorum officium duplex, quod sunt archipresbyteri cathedralium ecclesiarum : et isti debent episcopo confiteri, praesertim si non habent alium majorem super se, cum de jure communi fungantur episcopi absentis vice in missis canendis et in collectis dicendis, ut probatur 25 dist., c. et ex. de Officio archipresbyteri. Peccant autem specialiter in hoc quod sint negligentes circa curam presbyterorum cardinalium, ut circa poenitentias imponendas tam clericis quam laicis : et ut de aliis taceamus, quia denegant justitiam, et quia dant sententias pecunia mediante, quibus si spes nummi subtrahitur, statim recedunt a via justitiae, ut testatur sanctus Gregorius, et probatur 11, q. 3. Tales ergo excessus et consimiles, si publica laborant infamia, debent episcopo confiteri, et per eum a talibus castigari ; alias de licentia episcopi possunt sibi discretum eligere confessorem, et probatur de Poen. dist. 6, c. ult. Alii sunt archipresbyteri rurales, qui decani a quibusdam vocantur, et quandoque plebani, et quandoque abbates, licet improprie. Quod vocentur decani, habet ex. de Off. Ord. Quod vocentur abbates, habet ex. de Renunciat. Quod vocentur plebani, habet ex. de off. Ord., et c. Isti tales debent episcopo confiteri, et alteri de licentia episcopi. Peccant tamen in hoc praecipue, quod sunt negligentes circa correptionem presbyterorum, qui in suo plebatu per minores titulos commorantur, quorum vitam et statum debuissent episcopo vel archidiacono intimare, ut probatur ex. de Off. arch.

De confessione thesaurarii, et camerarii vel sacristae.

(Ex cap. 12.)

Thesaurarius vel sacrista, quod idem est in officio, licet nomina sint diversa, debet proprio episcopo confiteri, vel de licentia ipsius sibi alium eligere pro provido confessore. Peccant circa hoc principaliter, quod negligenter exercent officium suum circa custodiam sacrorum vasorum vel vestimentorum ecclesiasticorum, quia vasa vel vestimenta faciunt tractari, et inhoneste per viros laicos vel minores clericos contra auctoritatem sanctorum Patrum ut probatur 23 dist., c. *Non liceat*, et c. *Non oportet*. Peccant etiam circa luminaria ecclesiae, aut circa ordinationem ostiarii, et circa praeparationem incensi, et circa curam baptisterii, ut probatur 25 dist. c. etc. Talia ergo et consimilia, si laborent infamia, debent episcopo confiteri : alias autem possunt de ejus licentia sibi discretum eligere confessorem.

De poenitentia praepositi, et cui debet confiteri.

(Ex cap. 13.)

Praepositus autem recto vocabulo vocatur, qui super alios curam gerit. Iste autem, si est religiosus,

A debet suo superiori confiteri, et ab illo castigari, ut probatur ex. de Appel. et ex. de Jure. Si autem non est religiosus, debet suo superiori confiteri vel alteri de ejus licentia.

De poenitentia magistri scholarum et cui debet confiteri.

(Ex cap. 14.)

Magister scholarum debet episcopo confiteri, cui immediate subest. Peccant autem specialiter in diversis. Primo quia vendunt licentias docendi, ut probatur ex. de Magistris. Secundo quia denegant licentiam dignis. Tales, si directe fuissent accusati, deberent a suo officio perpetuo removeri, ut probatur 1, q. 7, etc. Peccant autem, et in eo graviter, quod rudes et ignari permittunt se ad tale officium sublimari, qui possent alios examinare. Item quando sunt conspiratores contra episcopos suos, ut probatur ex. de Calum. Peccant autem in ea scientia, in qua petunt licentias sibi dari. Tales enim, qui ita ambitiose promoventur, crudeliter a diabolo puniuntur. *Potentes enim potenter tormenta patientur* : nam debet homo se metiri cum illo officio quod desiderat adipisci, et si est inferior, cesset : si autem est aequalis, cum timore accedat. Talia ergo et consimilia, si super his laborat infamia, debet episcopo confiteri, si vult salvari ; aliter, de licentia sui episcopi, potest sibi eligere providum confessorem.

De poenitentia cantoris, et cui debet confiteri.

(Ex cap. 15.)

Cantor autem debet episcopo confiteri cui immediate noscitur subjacere, vel de ejus licentia sibi eligere discretum confessorem. Peccat autem cantor specialiter in hoc, ut de aliis taceamus, quia recipit in choro indignos, qui legere nesciunt, nec cantare, et refutant quandoque dignos : quod magis consuetudine quam jure poterit comprobari. Peccant et propter aliud quod quibusdam concedunt de gratia quotidianos cibos, qui negligenter officium obeunt ecclesiasticum, et aliis subtrahunt ; quia ad officium non potuerunt commode interesse.

De poenitentia canonicorum, et cui debent confiteri.

(Ex cap. 16.)

De poenitentia canonicorum firmissime tene, et nullatenus dubites, quod de jure communi debuissent decano confiteri, vel episcopo, vel alicui praeposito ecclesiae, si sacerdos esset, vel saltem debuissent petere ab episcopo licentiam quod possint aliis confiteri, vel sibi constituere generalem poenitentiam. Praedicti canonici in istis quatuor, ut de aliis taceamus, graviter offendunt.

Primo, quia tempore necessitatis volunt ad sacros ordines promoveri, ut probatur 74 dist., c. *Si quis clerici*, et c. *Placui*.

Secundo, quidam eorum per ambitionem succedunt in locum viventis ; et ideo perpetuo sunt infames. Ex. de Praebend., etc.

Tertio, quia sunt valde delicati, et volunt officia

frequentare. Quare debuissent a præbendis suis suspendi usque ad correptionem, monitione tamen præmissa, ut probatur ex. de Cler.

Quarto, quia cumulant pecuniam de præbendis, et nolunt pauperibus elargiri contra sacros canones, ut probatur 7, q. 1, c. ult.; ubi enim canonici cathedralis ecclesiæ male vivunt, tota civitas capite deorsum pendet: et totus status civitatis conturbatur, præsertim quia nolunt superiori obedire.

Si ergo in prædictis vel in aliquo prædictorum, vel in minoribus vel in majoribus, offenderint, per veram poenitentiam, si salvari volunt, suo satisfaciunt creditori qui semper eorum redditum expectat, ut probatur 93 dist., c. *Diaconi*.

De poenitentia doctorum et magistrorum, et cui debent confiteri.

(Ex cap. 17.)

Doctores vero, si sunt inquilini, debent poenitentiam agere coram sacerdote, in cujus parochia habitant, vel de sua licentia eligant sibi confessorem: si autem sunt castrenses, debent confiteri suo prælato, in cujus parochia habitant, vel alicui loco ejus; cum alius eum non possit solvere, nec ligare, ut probatur 8, 2, c. 1, 2 et 3. Hoc autem subintelligas, quia superior semper potest absolvere, cujus auctoritas excepta intelligitur. Doctores autem et præcipue decretorum in multis Dominum graviter offendunt.

Primo, quia non sunt digni magisterio, et faciunt se per pecuniam vel per preces sordidas, vel per fraudulenta munuscula, vel aliter inconcinne ad magisterium promoveri.

Secundo, quia despiciunt subditos qui sunt in cathedris. Tales injuriam faciunt cathedræ, eo quod male sedent super cathedram tanquam Dagonæ super arcam Domini. Unde multi sacerdotes, et pauci sacerdotes.

Tertio, quia contemnunt idiotas bene morigenatos, qui magis abjurare voluerunt vitia morum, quam verborum, ut 39 dist. c. sedulo immiscent se quibusdam quæstionibus et subtilitatibus ut videantur multa scire, et ita suos confundunt auditores ad suam ostentationem, non ad discipulorum utilitatem.

Quarto, quia docent in cathedris ea quæ placere possunt: et isti sunt doctores de quibus dicit concilium Constantinopolitanum: Malorum doctorum mala doctrina est. 1, q. 7, c. *Convenientibus*.

Quinto, quia cum ipsi male vivunt, talia reprehendere audent contra auctoritatem sanctorum Patrum, etc.

De confessione advocatorum, et cui debent confiteri.

(Ex cap. 18.)

Advocati debent confiteri proprio sacerdoti, vel alteri discretiori de licentia sacerdotis proprii: aliter absolvi non poterit ab alio vel ligari. Hoc esset difficillimum narrare omnes excessus advocatorum; tamen ego Joannes de Deo, antiquus doctor De-

cretorum, faciam pauca, et narrabo posteris præcavenda.

Primo et principaliter peccant advocati, quia adjuvant subdole adversarium, et perdendo proprium clientulum: et tales prævaricatores sunt et infames, ut probatur 2, q. 3, c., etc.

Secundo, quia defendunt malas causas scienter contra auctoritatem sanctorum Patrum, ut probatur 11, q. 3.

Tertio, quia sub specie pietatis palliant impietatem, protrahentes causas clientuli sui.

Quarto peccant, quia ubi non sunt alii advocati, recipiunt magnum salarium cum gravi damno litigatoris: propter quod debuissent ab advocacione removeri.

Quinto peccant, quia cum nesciunt jura, vituperant advocatos adversæ partis, ut probatur 3, q. 7.

Sexto peccant, et tanquam homicidæ sunt, cum faciunt clientulos suos et testes flagitia dicere contra adversam partem.

Ista sunt principalia quæ confessor ab eis inquirere debet. Si ergo advocati salvari volunt, satisfaciunt illis quos læserunt, et per poenitentiam veram suo satisfaciunt Creatori.

De poenitentia jurisconsulti, et cui debet confiteri.

(Ex cap. 19.)

Jurisconsultus est ille qui solvit quæstiones propositas de jurisconsultis. Ita tene, quod idem juris est, sicut de advocatis, scilicet reddere aliena quæ perperam adepti sunt, et confiteri proprio sacerdoti, et per ejus consilium suo satisfacere Creatori.

De poenitentia presbyterorum et cui debeant confiteri.

(Ex cap. 20.)

Licet superius de poenitentia presbyterorum dictum sit, tamen quædam remanserunt quæ sub breviloquio intimabo. Presbyter suo debet confiteri superiori, et sacerdotes minores sub prælato, vel sibi invicem de licentia prælati confitentur episcopo, si volunt. Et licet tanta sit malitia clericorum, præsertim presbyterorum, quæ vix posset sub numero comprehendi, pauca tamen vitia sub breviloquio ad eorum correptionem et cautelam ad memoriam perstringamus.

Primo in hoc peccant, quia permittunt se indignos ad ecclesiastica officia promoveri contra ecclesiasticos canones.

Secundo, quia promoventur quandoque per simoniacam pravitatem.

Tertio, quia valde incontinenter vivunt.

Quarto, quia immiscent se spectaculis et pompis mulierum, et recipiunt munera et incumbunt usuris, et plus diligunt comas laicorum quam coronas clericorum, et immiscent se mercationibus, et frequentant domicilia mulierum viduarum, et habent quoque apud se mulieres a canonibus interdictas, et frequentant tabernas, et ludos taxillorum et alearum, et nolunt divina officia frequentare, et diligunt venationes silvaticas et saltuosas, et dant liberius venatoribus, meretricibus, vel joculatoribus quam paupe-

ribus de patrimonio Crucifixi in periculo animarum suarum, et in scandalo plurimorum, contra ecclesiasticas sanctiones.

Quinto, quia prælati invident subditis, et subditi prælato, cum debuissent se invicem diligere, ut inter prælatos et subditos fieret comprehensio charitatis.

Sexto, quia multa vitia palliant sub specie virtutis. Nam cum sint avari, volunt videri temperati; et cum sint crudeles, volunt videri compatientes.

Septimo, quia ipsi subditi invicem se consumunt; et ideo homicidæ sunt, et deteriores latronibus.

Octavo, quia valde sunt inconstantes, proferentes verba inhonesta et inutilia.

Nono, quia peccant in sacrificiis, cum offerunt hostiam fractam vel vinum sine aqua, vel aquam sine vino, celebrantes bis in die, vel non custodiunt chrisma vel eucharistiam sicut debent, vel non mundant vasa et altaria et vestimenta decenter secundum canones.

Decimo, quia alios subvertunt et in omni loco, ut testatur Hieronymus, ponentes scandalum, vertuntur in laqueum tortuosum.

Hæc ergo et consimilia, ut de aliis taceamus, debent clerici constiteri, et a talibus de cætero cavere, nisi voluerint in perpetuum cum diabolo cruciari. Explicit de presbyteris.

Solutio ad objectiones.

(Ex cap. 21.)

Forsan diceret aliquis: Quid velit hoc quod magister Joannes de Deo computavit vitia quædam quæ committunt tam subditi quam prælati. Ad hoc ego Joannes de Deo respondeo, quod tu sacerdos qui audis confessiones loco Dei deberes diversis experimentis uti ad peccati morbum expellendum, et deberes in genere quærere de quocunque, a quolibet pœnitente, secundum modum, et ordinem, et statum superius prænotatum.

Item si quæris utrum illi salventur qui hactenus non servarunt istas regulas in confessionibus faciendis, respondeo secundum regulam apostolicam: *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem*

A Christi; et secundum regulam Jacobi apostoli dicitis: Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini,

Utrum possit presbyter recipere pecuniam, vel alia dona, pro missis cantandis, et pro aliis orationibus.

(Ex cap. 22.)

Videtur quod sacerdos non possit recipere pecuniam pro missis cantandis, quas pœnitenti imposuit. Ille enim bene sciebat quod laicus non poterat cantare missam: et ideo præsumeretur quod sacerdos in fraude canonis tale onus imposuisset, ut postea recepta pecunia eum ab illo onere relevaret. Hoc ergo cum sit species mali, ideo secundum Apostolum vitandum est. Debet ergo sacerdos ei aliam indicare pœnitentiam, etc.

Utrum episcopus vel alius prælatus possit exigere aut expendere pœnas pecuniarias peccantium, vel debeat pauperibus elargiri.

(Ex cap. 24.)

Sed super hoc sic firmissime tene, et nullatenus dubites, quod licet talis pecunia de morte a quibusdam episcopis et prælatis aliis exigatur, tamen ipsi prælati non illas pecunias in proprios usus consumere debent, sed pauperibus erogare; nam tales iudices non provocantur amore justitiæ, sed amore pecuniæ, ut probatur 11, q. 3, c. *Qui recte judicial.* Et ideo fiunt lupi custodes, ut 4, q. 4, c. *Contrarium.* Unum ego Joannes de Deo testor tales prælatos sub periculo animarum suarum et tremore tremendi iudicii, quod tales pecunias non exigant; et si exigunt, non consumant, sed leprosis et aliis pauperibus largiantur: cum eis a jure non sint concessæ, sed penitus a canonibus interdictæ, ut probat Alexander papa ex. de Pœnis c.

Et post multa alia in fine hoc legitur

Explicit liber Pœnitentiarius a magistro Joanne Hispano doctore Decretorum canonico urbis Bononiensis compositus ad honorem summæ Trinitatis, et individue unitatis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et sancti Vincentii martyris, et ad honorem et nomen venerabilis episcopi et capituli urbis Bononiensis et universalis studii Bonon., et ubicunque Ecclesia se extendit, in qua succumbit falsitas et veritas elucefcit, sub anno Domini m. cc. XLVII, indict. v Octobris, et v Kalendas Novembris.

AD PŒNITENTIALE THEODORI

OBSERVATIONES ET NOTÆ ^a.

CAPUT PRIMUM.

De ecclesia vel de iis quæ intus geruntur.

In ecclesia... sacrificare non licet. Ne infidelibus aut passivis corporibus honos martyrum deferatur. Quod vetant Patres concilii Carthaginensis nomine primi sub Julio celebrati c. 2, his verbis: « Martyrum dignitatem nemo profanus infamet, neque ad passiva corpora, quæ sepulturæ tantum propter mi-

D sericordiam ecclesiasticam, commendari mandatum est, redigat, ut aut insania præcipitatos, aut aliquo tali pacto, aut alia ratione peccati disjunctos, non ratione vel tempore competenti, quo martyria celebrentur, martyrum nomine appellet, etc. » Hoc idem prohibent Patres concilii Bracharensis II, c. 18; Martini Bracharensis capitula, cap. 68; synodus incerti loci, quam v. cl. J. Sirmondus concilio Pari-

^a Vide hujusce voluminis col. 927.